

PRZEGLĄD CERAMICZNY

założony przez Karola Rollego.

Treść Nr. 15:

Sztuczny marmur. — Ruch budowlany w Krakowie. — W sprawie zatargu budowlanego w Warszawie. — Rozwój przemysłu cementowego w Ameryce. — Czyszczenie gliny. — Kronika. — Ogłoszenia.

INŻ. ROMAN Z. CIESIELSKI W KRAKOWIE

PROJEKTUJE I WYKONUJE BUDOWĘ FABRYK
CEGIEŁ, DACHÓWEK, WAPNA, CEMENTU.

WŁASNE SYSTEMY - LICZNE ODZNACZENIA.

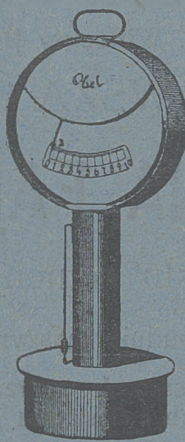
BADANIA MATERIAŁÓW SUROWYCH:

Gliny; Piasku;
Wapna; Marglu;
Gipsu; i t. p.

przeprowadza i wydaje opinie co do
zużytkowania ich, udziela porad techni-
cznych w sprawie założenia i ulepsze-
nia fabryk, usuwania błędów fabryka-
cyj, powiększenia rentowności i t. p.

inż. KAROL ROLLE 7

Podgórze św. Floryana 5.

Jan Lombardo

chemik technolog

Biuro techniczne dla przemy-
słu chemicznego.

Kraków, Straszewskiego 28.

Specjalność: przemysł ce-
mentowy, betonowy, rekon-
strukcja palenisk i kontrola
techniczna fabryk.

Dostarcza:

Wszelkie specjalności dla ce-
gieł i fabryk ceramicznych
Ciągomiernie systemu Obla.

Wszelkie aparaty do kontroli ruchu techni-
cznego, maszyny urządzenia fabryk.

Gips francuski i węgierski dla fabryk
dachówek.

Angielski drut stalowy dla cegieł.

Papier szybowy. 4

Szkliva wszelkiego rodzaju.

Wyłączne zastępstwo fabryki szkliv
i zakładów kaolinowych w Nepomyślu

J. ELIAŚ, w Pradze.

Jakób Raubitschek

Praga-Bubna

**Fabryka maszyn, odlewnia
stali i żelaza.**

16

Zastępca **Maks. Neumann**

Kraków,

ul. Szpitalna 36.

Maszyny ceglarskie

wszelkiego rodzaju i najlepszej
konstrukcyi.

Maszyny strycharskie

dla ruchu maszynowego i konnego.

Wyrabiacze

i maszyny rozdrabniające
do wszystkich celów

Prospekty i katalogi darmo.

Próby i kosztorysy na żądanie.

Ugniatacz Konoidowy (Stożkowy)

pat. Horna

najlepsza i najpraktyczniejsza maszyna
do przerabiania gliny.

SOKOLNICKI

i WIŚNIEWSKI

Fabryka elektrotechniczna i zakład
instalacyjny

8

LWÓW, ul. Na Błonie L. 38.

BIURO GŁÓWNE

Lwów, ul. Słowackiego 18.

Filia w Krakowie ul. Bracka 8.

Wszelkiego rodzaju urządzenia
elektryczne.

Inż. chem. Wincenty Bogucki w Chrzanowie.

PIERWSZA GALICYJSKA

SPECYALNA FABRYKA MASZYN

dla przemysłu cementowego i betonowego

buduje maszyny do wyrobu:

dachówek, cegieł i posadzek cementowych oraz formy do wyrobów
betonowych i dostarcza je po cenach najniższych.

Kompletne urządzenie do wyrobu dachówek już od 500 kor.

Kosztorysy i wyjaśnienia odwrotnie i bezpłatnie.

PRZEGLĄD CERAMICZNY

WYCHODZI 10. i 25. KAŻDEGO MIESIĄCA.

Redaktor: Inżynier Karol Rolle.

Przedpłata roczna

10 kor., 5 rsr., 10 mk., 12 fr

Prenumeraty mniejszej
jak roczna nie przy-
muje się.

ZESZYT POJEDYNCZY
50 HAL.

ADRES ADMINISTRACYI I REDAKCYI:
PODGÓRZE, św. FLORYANA 5.

Cena ogłoszeń wynosi:

Za om^2 6 hal. Cała stro-
na 20 k., $\frac{1}{2}$ str. 12 k.
 $\frac{1}{4}$ str. 7 k., $\frac{1}{8}$ str. 4 k.
przy 6-krotnem powtó-
rzeniu 10%, 12-krotnem
16%, 18-krotn. 20%, 24-
krotnem 25% opustu.

F. LORD

Biuro techniczne

Kraków, ulica Floryańska I. 55.

SKŁAD

maszyn i wszelkich przyborów dla
wszystkich zakładów przemysłowych
i gospodarczych, jako to: cegieł
tartaków, młynów, gorzelni i browarów.

Kompletne urządzenia
Cegielni i tartaków.

WAŁKI FILCOWE

krajowego
wyrobu.

Stale na składzie w wielkich ilościach
i wszelkich dymenzjach **rury, łączniki,
i armatury.**

Motory parowe i benzynowe. — Smary,
oliwy oryginalne rosyjskie, pasy do ma-
szyn, płyty i sznury gumowe, węże gu-
mowe i parczane, gaza jedwabna oryginal-
na szwajcarska, kamienie i walce młyn-
skie, piły i cyrkularki angielskie, toczki
szmirglowe, **papier szybrowy, drut do
ceglarek** i wiele innych artykułów.

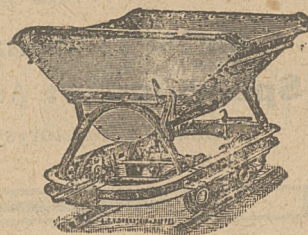
Instalacja światła elektrycznego i przeniesienia siły.
Skład wszelkich artykułów elektrotechni-
cznych. 35

Elektromotory, wentylatory, świeczniki i lampy stołowe.

LAMPY ŁUKOWE.

Lampki żarowe; Lampki Nernsta, Tantalowa
i Wolframa.

Ceny fabryczne. — Kosztorysy bezpłatnie.

Orenstein i Koppel

we Lwowie, Róg ulicy Asnyka 2, Pańska 5.

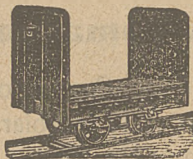
Fabryki

Kolei wązkotorowych i lokomotyw

Praga — Wiedeń — Budapeszt
urządzą i dostarczają:

kolejki przenośne i stałe.

Wagoniki do transportu gliny, cegieł i dachówek
mokrych i suchych.

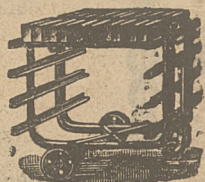
Wynajmują:

Kompletne kolejki na pewien
okres czasu.

Katalogi, kosztorysy etc.
bezpłatnie.

Używane materiały zawsze
na składzie. 1

Splata amortyzacyjna.

K. R. Ježek

31

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza
W BLANSKU, — (MORAWY).

Wszelkie maszyny i urządzenia dla cegielń.

Wszelkiego rodzaju maszyny rozdrabniające.

Wszelkie maszyny i urządzenia dla fabryk cementu
i dla przemysłu cementowego.

Motory: benzynowe, gazowe, naftowe, i t. p.

Specjalność: Automatyczne ślimaki (szneki) patentu Stavéniczka.

Cenniki i kosztorysy darmo.

Najlepsze referencye.

S. Haas i T. Silberberg

Fabryka wyrobów betonowych i skład
materiałów budowlanych

Kraków, ul. św. Tomasza 14, róg ul. św. Jana (Grand Hotel).

Utrzymuje na składzie: Cement opolski i krajowy, wapno hydrauliczne kufsteinskie, gips murarski i rzeźbiarski, łupek śląski, angielski i belgijski, ogniotrwałą papę dachową i izolacyjną, smołę pogazową i asfaltową, karbolineum, asfalt i gudron „Trinidad“. Rury kamionkowe wewnątrz i zewnątrz szklone, posadzki kamionkowe czeskie, dachówki różnych systemów.

Wyłączne zastępstwo szklonych cegieł fasadowych
(glasierte Verblendziegel)

37

Wykonują roboty asfaltowe i betonowe, kanalizacje domów z rur kamionk. i betonow.

Mieszadła do Betonu

Nowoczesne Konstrukcje!
Kompl. instalacje maszynowe dla przemysłu budowlanego
Najlepsze polecenia!

Windy Budowlane

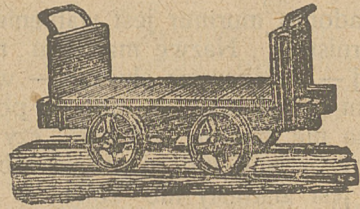
NAJWIĘKSZA SPRAWNOŚĆ!
NAJCISZESZE ZMIESZANIE!
NAJMNIEJSZY WYSIŁEK!

OGÓLNE TOWARZYSTWO BUDOWY MASZYN DLA ZAPOTRZEBOWAŃ BUDOWLANYCH
L W O W W I E D E N I
VIII HERNAISERGÜRTEL L. 20. P R A G A

GENERALNA REPREZENTACJA DLA GALICJI I BUKOWINY
E. GIEŁDZIŃSKI LWÓW JAGIELLOŃSKA 3. TELEFON № 1200.

KUPNO

17

NAJEM

Kolejki = wąskotorowe

dla eksploatacji torfu, dla cegielń, fabryk,
kopalń, gospodarstw rolnych i t. p.

urządza i dostarcza :

E. GIEŁDZIŃSKI

Telefon No. 1200.

LWÓW.

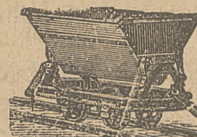
Telefon No. 1200.

Biuro: ul. Jagiełłońska I. 3. Składy: ul. Grodecka I. 99.

Kupno i najem.

Szyny, tory przenośne i stałe, wózki rozmaitej konstrukcji, tarcze obrotowe, rozjazdy, taczki żelazne etc. etc.

wynajmuje koleje kompletnie urządzone. Nowy i używany materiał, oraz części zapasowe zawsze na składzie.

Katalogi, kosztorysy i rysunki gratis i franko. Specjalny oddział dla projektowania i budowy kolei wązko i normalno-torowych.

Sztuczny marmur.

Jak wiadomo marmur jest wapieniem o złożeniu ziarnistym. Nazwę marmuru nadajemy zazwyczaj — a nie zawsze słusznie — wszystkim kamieniom przyjmującym połysk po oszlifowaniu i to nie zależnie od tego czy kamień ten jest bezbarwny lub rozmaicie zabarwiony, albo czy jest ziarnisty lub zbity. W starożytnych czasach, kiedy marmur łamano w Attyce, na wyspie Eubei i Paros znajdował on bardzo szerokie zastosowanie i stosunkowo szersze aniżeli dziś, jakkolwiek dziś znamy bardzo liczne łomy i bardzo bogate, jak np. we Włoszech, Tyrolu, na Węgrzech, w Siedmiogrodzie, połud. Francji i u nas od bardzo dawna znane marmury kieleckie. Marmury włoskie białe t. zw. Karraryjskie mają sławę światową.

Kopalnie marmuru mogą się rozwijać pomysłnie tylko tam, gdzie on znajduje szerokie zastosowanie a to zależy do stosunków klimatycznych.

W naszych stosunkach klimatycznych marmury trzymają się stosunkowo dość dobrze, natomiast w krajach północnych ulegają stosunkowo dość szybkiemu zniszczeniu.

Rozpowszechnieniu się zastosowania marmuru stoi również dość wysoka cena jego a to z tego powodu, że najczęściej musi być sprowadzany z odległych miejscowości.

Ponieważ marmur użyty do ozdób architektonicznych podnosi w wysokim stopniu ich piękno i bogaty nastrój, przeto uciekamy się częściej do sztuki naśladownictwa i częstokroć na tej drodze dochodzimy do porządanego celu. Do otrzymania sztucznego marmuru używamy gipsu z domieszką alunu i tak zwany cement marmurowy. Z magnezyli można również wykonywać imitacja marmuru ale tylko dla przestżeń zupełnie suchych.

Do marmurowania używamy barwników naturalnych, pochodzenia roślinnego lub mineralnego jak n. p. czerń anilinowa, chromian żółty, czerwień indyjska, błękit pruski, ultramaryna i t. p. Marmurować można również w ten sposób, że powierzchnię płyty lakieruje się a także można odbić na płycie deseń z papieru marmurowego, jest to rodzaj odbijanki.

Marmury sztuczne można również wyrabiać w ten sposób, że drobno tłuczone odpowiednio kamienie łączy się przy pomocy jakiegoś materiału łączącego n. p. cementu a następnie szlifuje się i poleruje wykonany przedmiot.

Sposób wyrabiania sztucznego marmuru bywa bardzo rozmaity i każda odnośna fabryka

posiada swój sposób, utrzymawany najczęściej w tajemnicy. Sposobów wyrabiania marmurów istnieje tyle, że trudnoby było wszystkie wyliczyć.

Przypatrzmy się jednakowoż niektórym sposobom fabrykacyi.

Przy stosowaniu gipsu zaprawionego alunem, postępuje się w ten sposób, że naoliwioną płytę szklaną spryskuje się farbą rozrobioną we wodzie. Na płycie szklanej robi się z parafiny lub stearyny obwódkę wielkości i grubości takiej, jaką mamy odlać płytę.

Na farbę nałożoną na płytę sypie suchy cement albo gips. Cement czy też gips wciągając wodę zapobiegają rozplywaniu się rysunku utworzonego z farby.

Przy stosowaniu gipsu robotę należy szybko prowadzić, gdyż gips szybko twardnie.

Gdy odlana płyta jest już twarda, zdejmuje się ją z tafl szklanej a po zupełnym stwardnieniu szlifuje się naprzód kamieniem szlifierskim. Po wyrównaniu powierzchni szlifowanej pociąga się ją za pomocą pędzla cementem lub gipsem, — zależnie od tego czy płyta była sporządzona z gipsu czy cementu i pozostawia kilka tygodni dla całkowitego stwardnienia a potem szlifuje się w dalszym ciągu i poleruje.

Sposób dawniej często stosowany był następujący:

Mieszano 80 cz. gipsu palonego z 20 częściami czystego wapienia miążkiego a mieszaninę tę zarabiano rozczylnym siarkanu potasowego. Do tej mieszaniny dodawano jeszcze kilka kropli kwasu siarczanego i kleju stolarskiego. Z tej całej mieszaniny zarobionej na ciasto, formowano płyty na taflach szklanych pokrytych barwnikiem. Po stwardnieniu masy zdejmowano płyty te, suszono przy 60° C. a następnie polerowano i szlifowano.

Po skończonem polerowaniu powlekano płyty cieniutką warstwą stearyny, aby je zabezpieczyć przed wilgocią.

Sposób Majewskiego polega na zużytkowaniu do fabrykacyi sztucznych marmurów, gipsu surowego i w bryłach tak, jak występuje w przyrodzie. Robotę prowadzi się w sposób następujący. Bryły gipsu oczyszczone ze ziemi układa się we formie, jaką ma mieć przedmiot a następnie tak ułożony gips ogrzewa się w tem. 100—130° C. Podczas ogrzewania gips utracą część wody. Gips ogrzany do tej temperatury ochładza się i zlewa wodą, w której znajduje się rozpuszczony alun i siarkan potasowy. Rozczyn tych soli zwiększa siłą wiązania gipsu.

Bardzo ważną rzeczą jest szlifowanie i polerowanie takich płyt.

Zanim przystąpimy do właściwego szlifowania należy starannie wyrównać wszelkie zagłębienia lub rysy, kitując je gipsem lub cerezyną.

Po wyschnięciu nierówności zakitowanych, należy przystąpić do szlifowania i to w ten sposób, że naprzód szlifuje się gruboziarnistym piaskowcem i ewentualnie, jeśli podczas tej roboty dadzą się zauważyć drobne rysy naprawia się je jak poprzednio a po wyschnięciu szlifuje się piaskowcem o ziarnach drobniejszych, następnie pomeksem a w końcu t. zw. wężowcem a tym ostatnim tak długo dopóki nie wystąpi matowy połysk. W dalszym ciągu naciera się płytę mydłem żywicznym i poleruje się agatem aż wystąpi silny połysk.

W końcu należy wspomnieć o innych specjalnych materiałach, służących do wyrobu marmuru. Między innymi bywa często używanym t. zw. „marmorin“. Jest to masa sporządzona z palonego magnezytu i siarczanu magnezyi. Podobnie bywa często używanym t. zw. „lithomartil“ mieszanina boraksu i gipsu, którą zarabia się z wodą klejową i barwnikami.

Sztuka wyrabiania marmurów sztucznych przedstawia bardzo obszerny materiał do omawiania a to tem więcej, że pisma fachowe niemal każdego dnia podają po kilka nowych sposobów o wartości i znaczeniu rozmaitem.

U nas przemysł ten stosunkowo na niskim poziomie stoi, a to z tego powodu, że mamy poddostatkiem marmuru naturalnego, a z drugiej strony nie posiadamy własnego gipsu w tym gatunku, jak jest potrzebny do fabrykacji sztucznych marmurów.

Ruch budowlany w Krakowie.

W lecie bieżącego roku ruch budowlany w Krakowie był znacznie ożywiony, ogółem bowiem w budowie lub przebudowie pozostaje 87 budynków, a nadto budownictwo miejskie zatwierdziło plany na budowę 22 nowych gmachów i rozpatruje jeszcze 7 planów, nadesłanych do zatwierdzenia.

Ogółem ruch budowlany przedstawia się następująco:

W budowie znajdują się: przebud. sieni i kawiarni Szczepańska 1; przebud. domu Gołębia; Tow. rolnicze, bud. trzypiętr. domu plac Szczepański; rząd bud. „Collegium phisicum“ Gołębia; Związek Kółek roln., bud. dwupiętr. domu

plac Szczepański; bud. trzypiętr. domu Szpitalna 34; bud. dwupiętr. domu Szpitalna 32; Zgrom XX. Jezuitów, przeb. Bursy Mały Rynek; przebud. hotelu, sala, Sławkowska 3; przebud. dwupiętr. domu Szewska 26; bud. fasady na dwupiętr. domu Straszewskiego; nadbud. 3. piętra róg Retoryka i Wolskiej; bud. dwupiętr. oficyny Smoleńsk 21; bud. dwupiętr. domu z oficynami Straszewskiego; nadbud. piętra na parterowej oficynie, Retoryka; gmina m. Krakowa, bud. Instytutu dla popierania rzemiosł Smoleńsk; trzypiętr. dom róg Staszica i Czarneckiego; przebud. suteryny, Karmelicka 42; jednopiętr. dom Studencka; trzypiętrowy dom narożny róg ul. Biskupiej i Łobzowskiej; dwa trzypiętrowe domy na suterynach, Szlak; trzypiętrowy dom, Staszica; dwupiętrowy dom, Siemieradzkiego 19; Spółka lekarzy, dwupiętrowa lecznica związkowa Garncarska; dwupiętrowy dom Łobzowska 7; Gmina m. Krakowa, podstacya elektrowni i budynek mieszkalny (Łobzowska 9); przebud. trzypiętr. domu (Batorego); dwupiętr. dom z oficyną, ulica nowa na gruntach Żeglikowskiego; jednopiętr. dom (Sobieskiego); dwa trzypiętr. domy na suterynach (Sobieskiego); trzypiętrowy dom narożny (Karmelicka, róg Kilińskiego); przebud. jednopiętr. domu (Krowoderska 7); stajnia, skład, piekarnia (Szlak 43); stolarnia (Szlak 28); trzypiętr. dom (Długa 32); trzypiętr. dom, Matejki 7; trzypiętr. dom Długa 55; trzypiętr. dom, Długa 10; Zgrom. OO. Jezuitów, kościół, Kopernika 26, 27, 28; dwupiętr. dom, Bonerowska; trzypiętr. dom, Bonerowska; trzypiętr. dom Bonerowska; dwupiętr. dom, Zyblikiewicza 12; trzyp. dom, Lubicz; trzypiętr. dom, narożnik Lubicz i Rakowickiej; dwupiętr. dom, Poniałowskiego narożnik; dwupiętrowy dom, Bosacka 7; C. k. dyrekcya kolei państw. 2 domy dwupiętr. dla urzędników, Bosacka; C. k. dyrekcya kolei państw. 2 domy dla urzędników, Blich; lodownia, Lubicz 7; Klinika psychiatryczna, Aryanska; Wawel, odnowienie; OO. Bernardyni, przebudowa wież; OO. Augustyanie, przebudowa kaplicy i klasztoru; rzeźnia miejska, budowa chłodni; stara bóżnica, przebudowa, Szeroka; Gmina m. budowa trzypiętr. szkoły wydz., Wąska; budowa dwupiętr. magazynu i domku, Starowiślna 45; bud. dwupiętr. domu z ofic. i podstryszem Starowiślna 35—37; przebud. dwupiętr. oficyny i budowa klozetów Starowiślna 27; budowa dwupiętr. domu, Estery 3; bud. dwupiętr. domu, Miedzuch 4; bud. dwupiętr. domu z oficyną i piekarnią, Brzozowa 6; bud. trzypiętr. domu z ofic. Zielona 27; bud. dwupiętr. dobud.

łazienek i schodów, Jasna 1; Ks. Misyonarze budowa dwu trzypiętr. domów, św. Gertrudy 23; bud. trzypiętr. domu, Dietłowska; budowa trzypiętr. domu przy szkole barakowej; bud. trzypiętr. domu, przy szkole barakowej; bud. trzypiętr. domu, przy szkole barakowej; bud. trzypiętr. domu, przy szkole barakowej; przebudowa oficyny, Grodzka 28; bud. trzypiętr. oficyny, Grodzka 4; przebudowa Grodzka 44; szara kamienica, przebudowa i bud. dwupiętr. oficyny, Rynek główny; Kapituła katedralna, przebudowa, Kanonicza 15; budowa jednopiętrowej oficyny, Berka Joselewicza 2; bud. trzypiętr. domu, św. Sebastjana 33; dobudowa parteru magazynowego, Stradom 15.

Plany zatwierdzone: wystawa sklepowa Szewska 7; nadbudowanie 3-piętr na oficynie Szewska 21; dwupiętr. dom, św. Tomasza 35; trzypiętr. oficyna, Batorego; Tow. wzaj. ubezpieczeń, ogrodzenie murowane, Biskupia; suteryny, Staszica; przebudowa domu Amb. Grabowskiego 6; dwupiętr. oficyna, Studencka; nadbudowa drugiego piętra, Krakowska 51; 2-piętr. dom, Topolowa; garage samochodowy narożnik Aryańskiej i Lubicz 36; dom administracyjny trzypiętr. gminy izrael. dwupiętr. częścią; Krakowska 45; Dom jednopiętr. z modlitownią; trzypiętr. dom, Wszeńska 2; przebudowa wewnętrzna, Dietłowska 89.91; dwa trzypiętr. domy, Zielona 25; budowa dwupiętr. domu, Starowiślna; budowa stajni, Gazowa; przebudowa domu, Wolnica 5; budowa dwupiętr. ofic., Grodzka 2; dobudowa dwupiętr. ofic. Miodowa 12; przebudowa part. na aptekę Sienna 7.

Plany wniesione do zatwierdzenia: Szopa na powozy w podwórzu Karmelicka; stajnie i szopa. Poselska 28; Józefici, wystawa sklepowa i ogrodzenie murowane, Karmelicka, trzypiętr. dom, Staszica; trzypiętrowy dom, Garbarska 14; budowa trzypiętr. domu, Pl. Nowy 10; budowa łazienek i klozetów, Senacka 8.

W sprawie zatargu budowlanego w Warszawie.

Ruch budowlany w Warszawie ożywił się nieco około połowy roku bieżącego i w znacznej większości wypadków rozpoczęto nowe budowle, stosując 9-cio i 10-cio godzinny dzień roboczy. Tylko na budowlach rozpoczętych w roku przeszłym i gdzieśgdzie na budowlach wcześniej w tym roku rozpoczętych utrzymywał się jeszcze 8-mio godzinny dzień roboczy.

Wszelkie próby i perswazje, ani też fakt, że w całym Królestwie praca trwa 9 i 10 godzin dziennie nie zdołały skłonić zwolenników 8-io godzinnego dnia pracy, do postępowania zgodnie z olbrzymią większością, przeciwnie zaś starali się oni wpłynąć na kolegów, aby nie pracowali dłużej, niż 8 godzin.

To też przemysłowcy budowlani przy tak nienormalnym biegu rzeczy znaleźli się w trudnym położeniu, z którego musieli szukać wyjścia.

Faktem niezaprzeczonym jest, że jeżeli ruch budowlany w Warszawie ożywił się nieco, to stało się to dzięki temu, że wśród robotników zdawało się następować pewne uspokojenie umysłów i chęć do normalnej pracy, o czym przemysłowcy budowlani niejednokrotnie starali się przekonywać interesowanych.

Dla położenia tamy nieporządkom i ostatecznego uregulowania sprawy dnia roboczego, Stowarzyszenie przemysłowców budowlanych odbyło w ostatnich czasach kilka posiedzeń przy udziale zaproszonych majstrów murarskich, nie należących do stowarzyszenia i łącznie z nimi postanowiono wprowadzić ogólnie, na wszystkich robotach 9-cio godzinny dzień roboczy od dnia 16 b. m., przyczem normalny czas roboczy oznaczono od godz. 7¹/₂ z rana do godz. 5¹/₂ po poł. z przerwą godzinną na obiad.

Zgodnie z tem postanowieniem majstrowie murarscy zapowiedzieli swym pracownikom, że kto od tej daty nie zechce pracować 9 godzin, może nie przychodzić do roboty.

Dn. 16 b. m. robotnicy murarscy zaprzestali pracować na wielu budowlach, gdzie dotąd pracowali w spokoju więcej niż 8 godzin tłumacząc swoje postępowanie obawą zemsty ze strony tych nielicznych kolegów, którzy upierają się przy 8-mio godzinnym dniu roboczym.

Niewątpliwie do czynu tego przyczyniło się wiele ogłoszenie w pismach uchwały zgromadzenia organizacyjnego oddziału Związku narodowego „Łączność“ w Łodzi, z której wynika, że Stowarzyszenie to nie widzi powodu do zmiany warunków pracy.

Uchwała taka ze strony oddziału łódzkiego Stowarzyszenia jest nad wyraz dziwna, gdyż wiadomo, że w Łodzi pracują wszyscy przy budowie 9 godzin.

Prawdopodobnie nie logika i nie rozważa kierowały piórem redaktorów tej uchwały, lecz inne jakieś, niezrozumiałe dla nas motywy. Wobec takiego obrotu rzeczy Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców budowlanych po-

dało w dn. 17 b. m. do wiadomości publicznej wyjaśnienie treści następującej:

W całym przemyśle Królestwa Polskiego, nie wyłączając przemysłu budowlanego, wszyscy robotnicy pracują 9 do 10 god. dziennie.

Jedynie mniejszość murarzy warszawskich upiera się przy 8 godzinnym dniu roboczym wbrew temu, że już od wiosny roku bieżącego większość robotników budowlanych pracowała 9 i 10 godzin, pragnąc tym sposobem powiększyć swe zarobki w sezonie budowlanym. Widząc w postępowaniu mniejszości murarzy warszawskich jawne dążenie do szerzenia zamętu i działania na szkodę przemysłu budowlanego, który zaczął się budzić z zastój dzięki właśnie wprowadzeniu normalnego dnia pracy, Stowarzyszenie zawodowe przemysłowców budowlanych, działając w myśl potrzeb przemysłu budowlanego i dobra większości pracowników, postanowiło wprowadzić ogólnie na wszystkich budowlach 9-godzinny dzień pracy (od 7¹/₂ z rana do 5¹/₂ po poł.) od dnia 16-go b. m.

Ponieważ część pracowników mularskich nie chciała się zastosować do tego postanowienia, przeto przedsiębiorcy budowlani zmuszeni byli zawiesić roboty na czas nieograniczony na niektórych budowlach, gdzie wprowadzenie normalnej pracy napotkało opór nieuzasadniony.

Szerzenie wśród mularzy wieści, że przedsiębiorcy budowlani będą płacili robotnikom mularskim za dziesięć godzin tyle, ile płacili za 8 godzin — jest niezaprzeczone tylko objawem złej woli jednostek szkodliwych.

Stowarzyszenie zawodowe przemysłowców budowlanych jeszcze raz zaznacza, że robotnicy mularscy otrzymują i otrzymywać będą wynagrodzenie za dziewięć godzinę pracy takie same, jak za każdą z poprzednich ośmiu godzin“.

Komunikat ten różne pisma opatrzyły swemi komentarzami nie zupełnie zgodnemi z rzeczywistością, a Przegląd Poranny uważał nawet za stosowne podać go w formie odmienniej — takiej, która do jego argumentacji najłatwiej dała się przystosować. Wobec tego Stowarzyszenie Przemysłowców Budowlanych zakomunikowało pismom codziennym w dn. 18 b. m. nowe wyjaśnienie treści następującej:

„Stowarzyszenie zawodowe przemysłowców budowlanych w Królestwie Polskiem, wobec artykułów, które zjawiły się w niektórych pismach z dnia 17 b. m., a przedstawiających sprawę przerwania robót mularskich w Warszawie zbyt jednostronnie i w dodatku z ar-

gumentacją, opartą na informacjach zupełnie błędnych, uważa za niezbędne ogłosić:

1) Że dzień roboczy 8-godzinny wprowadzony został nie „po obopólnem porozumieniu i za zgodą panów majstrów“, jak to niektóre pisma poinformowane zostały, lecz samowolnie przez samych murarzy, co też było powodem zupełnego zastój w przemyśle budowlanym.

2) Że Stowarzyszenie zawodowe przemysłowców budowlanych żadnego lokautu nie ogłosiło, a chcąc unormować dzień roboczy na budowlach, na których robiono różnie, od 8—10 godz. dziennie, przeważnie zaś po 9 godzin, usankcjonowało 9 godzinny dzień roboczy, przy którym dopiero co budzący się z długiego letargu przemysł budowlany zaledwie istnieć może.

3) Że głównym powodem przerwania niektórych robót mularskich w Warszawie było to, że mularz, który do soboty zeszłego tygodnia robili po 9 i 10 godzin dziennie, od poniedziałku, d. 17 b. m., zaczęli sami robotę o pół i godzinę później, niż zwykle, aby tym sposobem znowu samowolnie wszędzie wprowadzić 8 godzinny dzień roboczy.

4) Że błędne jest mniemanie, „iż wydajność pracy murarza przy 8 godzinnym dniu jest nie mniejsza, niż dawniej, gdy murarz pracował 10 a nawet 11 godzin“. Najlepszą ilustracją tej wydajności jest fakt, że od czasu, gdy murarze wprowadzili 8-mio godzinny dzień roboczy, nie było wypadku, żeby dom, którego budowa rozpoczęta była jednego lata, był zupełnie gotowy do zamieszkania już nie na dn. 1 lipca, jak to się dawniej praktykowało, lecz przynajmniej na dn. 1 października roku następnego.

5) Ze słów: „jesteśmy gotowi gwarantować wydajność pracy“, przez niektóre pisma przytoczonych przemysłowcy budowlani seryo traktować nie mogą, chociażby z tego względu że wszelkie próby powierzenia roboty mularzom na sztukę, nawet za wygórowanem wynagrodzeniem, dotychczas spełzły na niczem że żadnej gwarancji realnej murarze dać nie mogą, gdy na odwrót, przedsiębiorcy budowlani zawsze dotrzymywali nawet tych swoich obietnic, które dawali mularzom wbrew swojej woli“.

Nie naszą rzeczą jest prowadzenie polemiki; nam idzie o samą rzecz, nie zaś o zbijanie argumentów jednostronnych i nieuzasadnionych, które tylko sprawę przewlekają i zaciemniają. Jeżeli w całej Europie robotnicy budowlani pracują więcej, niż 8 godzin dziennie i przy tem pracują lepiej, niż w Warszawie to dla

czego w Warszawie mają pracować tylko 8 godzin?

Tyle o tem już mówiono, że niema nikogo, ktoby, patrząc bestronnie na tę sprawę, nie przyznał słuszności żądaniu przemysłowców budowlanych.

Ci zaś, którzy są zdania odmiennego, powinni wreszcie przekonać się, że nie bronią dobrej sprawy i że zaniechać powinni uporu, nie mającego na celu nic więcej, prócz dezorganizacyi i niezgody.

Gaz. przem.—handl.

Rozwój przemysłu cementowego w Ameryce.

Szerokie zastosowanie cementu do budowy betonowych i żelazno-betonowych we wszystkich gałęziach przemysłu budowlanego spowodowało powstawanie i rozwój starych fabryk. Obecnie posiada Ameryka 90 fabryk cementu z roczną produkcją około 13 milionów beczek cementu.

Przez zastanowienie najnowszych zdobyczy techniki na polu fabrykacyi cementu fabryki amerykańskie zdobyły sobie pierwszeństwo na polu wytwórstwa cementu a najlepiej to zaznacza się przez rugowanie obcego produktu z rynków amerykańskich. W imporcie przodowały Niemcy, Anglija i Irlandya. W r. 1908 w wiewiono do Ameryki 815.327 beczek cementu wartości 1,156.973 dolarów.

Największą fabrykę cementu posiada „Chicago Portland Cement Co.” w stanie Illinois, produkującą rocznie jeden milion beczek cementu. Ożywiony ruch budowlany, jaki w czasach ostatnich zapanował w tym stanie zachęcił to Towarzystwo do znacznego rozszerzenia fabryki. Urządzenie maszynowe dla tej fabryki powierzyła Dyrekcyja Towarzystwa, znanej firmie F. L. Smidt & Co. w Kopenhadze. Halę maszyn wyposażono w 3 turbiny parowe o sile 1500 HP i większą część tej siły zużywa się do pędzenia motorów elektrycznych. Magazyn węglowy zbudowano z żelaza i betonu o pojemności 600 ton węgla. Dowóz węgla do kotłowni odbywa się automatycznie.

Suszarnia dla materyałów surowych i młyn zajmują przestrzeń 86.106 stóp. Piecownia zajmuje przestrzeń 168.182 stopy i składa się z 8 pieców obrotowych. Zakład ten cały jest w stanie wyprodukować dziennie 9000 beczek.

Fabryka cementu „Marquette Cement Manufacturing Co. of Chicago” rozszerzyła swą produkcję również do 6000 beczek dziennie, a dotychczas produkowała tylko 500 beczek.

Czyszczenie gliny.

Glina przeznaczona do wyrobu cegły, dachówki lub kafla nie zawsze bywa czystą i wolną od przymieszek nieplastycznych t. j. grubych ziarn kwarcowych, bryłek margli lub pirytu. Zanieczyszczenia te należy usunąć chcąc uzyskać produkt dobry.

Oczyszczanie gliny odbywało się dawniej wyłącznie przez szlamowanie, od chwili jednakże gdy przemysł maszynowy w dziedzinie ceglarstwa stanął na wyższym stopniu rozwoju, rozpoczęto usiłowania celem usunięcia tych zanieczyszczeń w inny sposób.

Konstrukcyje maszyn przeznaczonych do tego celu można podzielić na dwie grupy a mianowicie: Jedne z nich pozostawiają w glinie zanieczyszczenia rozdrabniając je i rozdzielając na całą masę, inne znowu starają się te obce składniki oddzielić w zupełności.

Maszyny rozdrabniając zanieczyszczenia mogą dostarczyć odpowiedni materyał tylko wtedy, gdy glina jest do tego stopnia tłusta, że zanieczyszczenia znajdujące się w niej po rozdrobnieniu nie schudzają jej.

Przy glinach chudych ten sposób oczyszczenia nie doprowadza do celu, gdyż ziarna marglu lub piasku rozdrobnione mogą tak dalece zmniejszyć plastyczność gliny, że przestanie być przydatną.

Chcąc postępować racjonalnie, zanim przystąpi się do wyboru maszyny, należy dokładnie zbadać glinę pod względem fizycznym a sumienne badanie pokaże, czy składniki schudzają glinę można zestawić, czy też zachodzi konieczność usunięcia ich.

Literatura patentowa jest w tym kierunku dość bogata i znajdujemy tu cały szereg aparatów, które były lub są w użyciu, nie wspominając o tych, na które tylko patenta uzyskano.

Pierwsze maszyny budowane do czyszczenia gliny były bardzo prosto urządzone, a mianowicie w ten sposób, że glina wychodząca z cylindra prasy przegniataną była przez rzadkie i silne sita, na którym pozostawały zanieczyszczenia. Urządzenie to później zmieniono o tyle, że sito to zaczęto budować w kształcie lejka z silnych prętów żelaznych. Sito to stanowiło niejako przedłużenie cylindra prasy, gdyż ślimak sięgał aż do $\frac{3}{4}$ lejka i przegniatał glinę przez ten lijek. Glina czysta przechodziła między sztabkami, zaś kamienie i kawałki marglu pozostawały w lejku, z którego można było je wydostać przez otwartą zasuwę z dołu lejka.

Aparat ten był opatentowany przez Bocka

przed r. 1880, ale zaledwo kilka aparatów znalazło praktyczne zastosowanie, gdyż pojawiły się nowe patenty.

C. d. n.

KRONIKA.

Szkoła kieramiczna w Podgórzu. Wpisy na naukę rozpoczynają się z dniem 20 września b. r.

Zadaniem szkoły jest wykształcenie personelu nadzorczego dla fabryk ceramicznych (cegieł, dachówek i t. p.). Czas trwania nauki 18 miesięcy, nauka jest bezpłatną. Bliższych informacji udziela ustnie lub pisemnie Dyrektora szkoły w Podgórzu (ul. św. Floryana l. 5).

Fabryka cementu w Kielcach. Pięć lat temu wskutek niepomyślnych konjunktur zastanowiono ruch cementowni w Kielcach. Obecnie krążą pogłoski, że fabryka ta ma być zamienioną na Towarzystwo akcyjne i z wiosną puszczona w ruch. Fabryka ta była dotychczas własnością towarzystwa udziałowego. Wysokość udziału wynosiła 1250 rb. Akcje mają być wypuszczone w wysokości 250 rb.

Cement rosyjski w Chinach. W latach stagnacji budowlanej w Królestwie i Rosyi Niemcy zakupywali znaczniejsze ilości cementu we fabrykach rosyjskich i wysyłali przez Hamburg do Chin robiąc na tem znakomite interesy. Cement ten był sprzedawany w Chinach jako cement nikmiecki. W czasach zastoju budowlanego wytwórcy materiałów budowlanych starają się zazwyczaj fabrykować towar jak najlepszy. W naszym więc wypadku Niemcy kosztem cementu rosyjskiego wyrobili sobie dobrą markę. W ostatnich czasach ruch budowlany w Rosyi nieco się ożywił, wzrosło zapotrzebowanie a temsamem niektóre fabryki zaczęły zwracać mniej baczną uwagę na dobroć produktu swego i tem popsuły w Chinach markę, ale nie swego cementu lecz niemieckiego. Raz się udało Niemcom!

Cegielnia rządowa w Chinach. Celem pokrycia zapotrzebowania na materiały budowlane dla licznych budowli rządowych postanowił rząd chiński wybudować cegielnię własną dla produkcji 2000 cegieł na godzinę.

Całe urządzenie maszynowe dla tej fabryki zamówiono w Niemczech w jednej fabryce pod Hamburgiem. Materiał do cegielni będzie sprowadzany z dalszych oddległości i glina będzie na miejscu mieszana w stosunku na 26 cz. piasku 74 cz. gliny. Zapotrzebowanie jednakowoż jest tak znaczne, że przewidują

w najbliższym czasie znaczne rozszerzenie tej cegielni.

Związek fabrykantów szkła w Rosyi. W ostatnich czasach odbyło się walne zgromadzenie rosyjskich fabrykantów szkła w Moskwie celem założenia związku celem popierania wzajemnego przemysłu swojskiego i regulacji eksportu do krajów bałkańskich. W ostatnich 5 latach przemysł szklany rosyjski uległ znacznemu przeobrażeniu się i rozszerzeniu a to szczególnie na polu wytwórstwa przedmiotów codziennego użytku. Celem związku będzie także uregulowanie cen flaszek dostarczanych do monopolu wódczanego, rząd bowiem potrzebuje do tego celu rocznie za 34 miliony rubli flaszek. Dotychczas flaszki te wyrabiano tylko w niektórych fabrykach a obecnie związek ma zamiar dążyć do tego by rząd zapotrzebowanie to rozdzielił procentowo między wszystkie fabryki. Centralne biuro zostanie urzędzone w Moskwie a niektórzy przewidują zawiązanie trustu fabryk szkła.

Produkcja cementu w Stanach Zjed. pół. Ameryki w r. 1908.

Portland-cementu	51,002.612	becz. war.	43,472.679	dol.
Cement naturalny	2,621.862	" "	808.509	"
Cement puzzolanow.	151.451	" "	95.468	"
	52,775.952	" "	44,376.656	"

w porównaniu do produkcji w roku 1907:				
Portland-cementu	48,785.390	becz. war.	53,992.551	dol.
Cement naturalny	2,887.700	" "	1,467.302	"
Cement puzzolanow.	557.225	" "	443.998	"
	52,230.342	" "	55,903.851	"

Wyroby szklane i gliniane we Włoszech. Ze sztoroczna całkowita produkcja wyrobów glinianych dosięgła do 78.000 ton i ta cała ilość znalazła nabywców w kraju. Dowóz jest bardzo słaby, prócz porcelany, i w r. 1907 doszedł do cyfry 4867 ton. Ogniskami przemysłu ceramicznego sę miasta: Milano, Laverio, Pisa, Livorno, Savona, Neapol, Vicenza itd.

Wyrób porcelany i fajansów rozwija się stale, jakkolwiek warunki dla tej gałęzi przemysłu nie są zbyt korzystne, gdyż tak materiały surowe jak i opał trzeba sprowadzać z zagranicy.

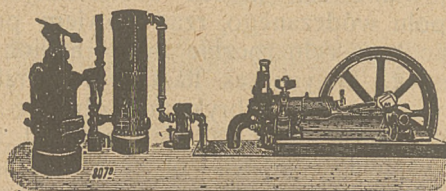
Brak materiałów surowych i węgla jest również przyczyną, że przemysł szklany nie rozwija się we Włoszech. Istniejące fabryki szkła nie są w stanie pokryć zapotrzebowania samych Włoch i Astrya, Belgia, Francya i Niemcy są głównymi dostawcami szkła dętego i kryształowego.

Siedzibą hut szklanych są następujące miejscowości: w Murano wyroby artystyczne, w Altane, Livorno, Murano, Savano, Pisa i Turin szkło dla użytku domowego i aptycznego, w Milano, Livorno i Garessio szkło tafłowe.

Cegielnie w Warszawie. Obecnie dostawiają do Warszawy cegłę z okolic oddalonych od granic miasta najmniej o 6 wiorstw, a nawet z Piaseczna i z pod Góry Kalwaryi.

Dawniej zaś nietylko na około miasta istniały cegielnie, ale nawet w dzisiejszym śródmieściu. jak n. p. przy ul. Widok, funkcyonowała cegielnia Karola Wenera; przy ul. Brackiej cegielnia Trzczińskich; przy ul. Suchej Ciechanowskiego; przy ul. Nizkiej — Landsztafta;

przy ul. Gęziej — Morawskiego; przy ul. Dzikiej 4 cegielnie: Mierzejewskiego, Wojdów i Walentego Mierzejewskiego, i przy ul. Przyokowej — Mikulskiego, i te wszystkie istniały jeszcze przed 50-ciu laty, przedtem zaś istniały cegielnie w miejscu, gdzie teraz Dolina Szwajcarska, kościół na Koszykach, i w kilku innych miejscach. na których dziś piętrzą się okazałe gmachy mieszkalne.

Langen i Wolf — Fabryka motorów. —

Wiedeń X, Luxenburgerstrasse 53.

dostarczają znane w świecie

oryginalne motory „OTTO“

dla gazu, benzyny, benzolu, spirytusu i wszelkich rodzaj paliwa. Lokomobile benzynowe. Motory ssąco-gazowe. Lokomotywy benzynowe.

Biurow sprzedaży dla Galicyi i Bukowiny:
Karol Krejcar, Lwów, ul. Jabłonowskich 2 i Zielona 6.

19

KRAJOWA SZKOŁA GARNCARSKA W KOŁOMYI.

Rok szkolny w krajowej Szkole garncarskiej w Kołomyi rozpocznie się 1 września 1908.

Warunki przyjęcia:

1. Ukończony 13-ty rok życia i fizyczne uzdolnienie do zawodu rękodzielniczego:

2. Ukończona Szkoła ludowa z dobrym postępem. Podania zaopatrzone w metrykę i ostatnie świadectwo szkolne należy adresować: „do Dyrekcyi Szkoły garncarskiej w Kołomyi“.

Przy szkole znajduje się internat, w którym ubodzy uczniowie zamieszkują za niewielką opłatą otrzymującą całą utrzymanie. — Wydziały powiatowe, gminy i inne instytucje publiczne za utrzymanie swych stypendystów w internacie opłacają po sto kor. (100 k.) rocznie.

Przedsiębiorstwo budowy zakładów ceramiczn.

Inż. Stanisława Mastalskiego

41 we Lwowie, ul. św. Mikołaja 17.

Podje muje się budowy i kompletnego urządze nia maszynowego cegielń, fabryk dachówek, gipsu i wapna. Udziela bezpłatnie informacyi w sprawie korzystnego użytkowania pokładów gliny, kamienia, piasku i zakładania fabryk ceramicznych.

W razie potrzeby przeprowadza na miejscu badania terenów, dostarcza planów, kosztorysów i obliczeń rentowności zakładów ceramicznych.

Zastępstwo fabryk maszyn cegielnianych.

CEGIELNIA

Z FABRYKĄ DACHÓWEK

== z ruchem parowym ==

DO WYDZIERŻAWIENIA.

Dzierżawa może być płaconą materiałem.

Wiadomość:

ZARZĄD DÓBR

Majdan kolbuszowski.

Biuro pośrednictwa pracy „Przeglądu Ceramicznego“.

Jedno miejsce kosztuje 1 koronę.

POSADY POSZUKIWANE.

Szukam posady

od 1 października lub listopada jako **KIEROWNIK** większej fabryki ceramicznej.

Jestem energiczny, z wszelkimi maszynami i piecami gruntownie obznajomiony, nawet w trudnych okolicznościach, z dobrym rezultatem pracuję, doskonały instruktor robotników.

Zgłoszenia pod: „**Energiczny l. 52.**“ do Redakcji.

FACHOWIEC z dłuższą praktyką we fabrykacji cegły, dachówki i wapna pragnie zmienić posadę z początkiem sezonu na rok 1910. Wiadomość w Biurze Technicznym **J. Lombardo, Kraków** ul. Straszewskiego 28. — dla O. S.

POSADY OFIAROWANE.

Do jednej z większych cegielni w Królestwie **potrzebny zaraz**

wykwalifikowany majster ceglarski, doskonale obeznany z fabrykacją dachówek (prasowanych i karpiówek) i polewaniem. Tylko poważni reflektanci będą uwzględnieni.

Oferty wraz z wymienieniem dotychczasowej działalności i kopiami świadectw prosimy składać w Centralnem biurze ogłoszeń **METZLA i Ska**, WARSZAWA, Marszałkowska 130. „Dla cegielni“.

Rok założenia 1855.

34

A. LACROIX & Cie.

W PARYŻU

(172, Avenue Parmentier à Paris)

BARWNE SZKLIWA

emalie tenki, polewy dla porcelany, fajansu, szkliwa prześrocsyste, opalowe, krystaliczne, i nieprześrocsyste.

DOSTAWA DLA WSZYSTKICH FABRYK CERAMICZNYCH.

ZAKŁAD DLA DEKORACJI I ARTYKUŁÓW MALARSKICH.

60 odznaczeń na wystawach światowych.

Nawyższe odznaczenie na wystawie światowej w Londynie w r. 1908.

Dawne roczniki

„Przeglądu ceramicznego“

o ile zapas starczy

po 6 kor.

do nabycia

w Administracji „Przeglądu“

tamże do nabycia
bardzo interesująca
broszura: 39

GLINA

Leski: | WYROBY Z NIEJ;

cena 60 hal.

wraz z przesyłką poczt.

**CEMENT, ŻELEZO
A BETON.**

Casopis pro moderni konstrukce, stavební hmoty, průmysl a obchod.

Vychází 25. každého měsíce. 40

Redakce a Administrace
Praha Vinohrady, Hal-
kova 56.

Předplatné na 12 Čísel
K 9.50, pro cizinu K 12.

Gazeta 24

Przemysłowo-
Handlowa

Pismo tygodniowe

Organ Koła

Przemysłowców

Redakcja i Administra-
cja: Warszawa, Bo-
duena 5. Tel. 6259.
Skrzynka pocztowa
397. Prenumerata: ro-
cznie 12 rb., kw. 3 rb.,
z przesyłką lub odnosz.

Czasopismo
techniczne

Dwutygodnik

Organ Tow. Polity-
cznego we Lwowie

założony 1883 r., poświę-
cone sprawom techni-
cznym. Przedpłata roczna
18 kor., 15 marek, 7 rubl.

Lwów, 25

ul Zimorowicza.

Marka ochroniona prawnie zastrzeżona.

20

Jakób Bührer

Biuro techniczno-ceglarskie
w Emmishofen (Szwajcarya)

Rok założenia 1860.

Rok założenia 1860.

Budowa cegielni opalanych węglem lub gazem
wedle własnych systemów; budowa pieców z sztucznymi
suszarniami lub bez nich.

Bührera krótkie piece nadają się szczególnie do
wykonania wyrob. szklonych a także do produkcyi maso-
wej cementu i wapna.

Bührera suszarnie suszą surówkę na mokro spo-
rządzaną z gliny normalnej w 1½ — 4 dniach.

Bührera wentylatory podnoszą produkcyę pieca
kręgowego o 50 — 100% przy gwarancyi za dobry towar
i oszczędność na opale.

Świadectwami i ułatwieniami w zwiedzaniu fabryk służy
w każdej chwili.

Odwiedziny zastępcy na życzenie bezpłatne.

Przyjmuje się gliny do badania.

Zadać prospekta.

Wykonał około 1000 zakładów cegielnianych
z kominami.

Bührera cegielnie z Bührerowskimi wentylatorami.

Stan w lutym 1908	Liczba pieców ceglarskich	Liczba wentylatorów	Liczba skrzydeł	Sztucznych suszarni	Długość Kanałów	produkcyja cegiel 25 x 12 x 6,5
W ruchu	115	118	154	83	m 10,864	sz. 631,500
W budowie	18	15	16	11	1,961	101,000
Suma	133	133	170	95	12,795	732,500

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, zakładów kąpielowych, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. — Wiercenie studzien. — Ustawianie pomp. instalacje domowe z klozetami, łazienkami i t. d.

Centralne

Ogrzewanie i Wentylacje

wszelkich systemów

Łaźnie. — Mechaniczne Pralnie, Suszarnie i t. d.

projektują i wykonują

Inżynier Leonard Nitsch i Spółka,

Kraków, ul. Kolejowa L. 18.

Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót. 13

Kosztorysy bezpłatnie.

Cegielnia Parowa

spadkobierców ś. p.

Franc. Górniaka w Sibicy,

p. Cieszyn.

Poleca Szan. P. T. Publiczności wyroby własne, jako to: cegłę murową (maszynową i ręczną), cegłę brukową (dłazkówkę), cegłę kanałową, cegłę żłobkową, cegłę studzienną, cegłę kominową, dachówkę żłobkową (żalcowaną), rurki do osuszania gruntów (drenowania) i t. d. 19

Chemiczna fabryka farb i szkliv, Zakłady Kaolinowe i parowa odmularnia w Nepomyśli (koło Karlsbadu)
 Biuro sprzedaży glinki z kopalń blodsorfskich i glin szamotowych.

J. Eliáš, Praga (Karlin)

dostarcza dla fabryk ceramicznych.

45

Szkliva:

Łatwo topliwe szkliva kaflarskie, najmialsze, w różnych odcieniach, bezbarwne szkliva dla kafliv polewanych. Szkliva topione białe, niebieskie, czerwone, zielone, żółte i. t. d.. topniejące przy stożku Seger 010—08.

Tlenki, Kobalt, Smalta, Minia i Glejta etc.

Wysyłka
do wszystkich krajów.

Laborat. dla
przemysłu ceramicznego.

Minerały:

Gliny polewowe i wykładowe wypalające się białe, szamota palona i mielona, glina szamotowa, kaolin i ziemia porcelanowa, czeski kwarzec, glina kamionkowa gliny podkładowe chude i tłuste. Polewy i szkliva do każdego materyału.

Dla większych odbiorców
specyalne oferty.

Żądać
próbki i oferty.

KRAJOWE KURSA

dla
PRZEMYSŁU
KIERAMICZNEGO

w Podgórzu

Kształcą personal
pomocniczy dla
wszelkich zakładów
ceramicznych.

Nauka trwa 18 miesięcy
rozpoczyna się oco-
cznie z dniem 1 paźdz.

5 Nauka bezpłatna.

4a

Stożki

Seger.

jedyną i najlepszą kontrolę dobrego i taniego wypalania wszelkich wyrobów z gliny, dostarcza

J. Lombardo chem. tech. Kraków, Straszewskiego 28

Arnold Werner

we
Lwowie

ul. Cicha I. I.
plac Dą-
browskiego
I. 5.

poleca

najtrwalsze

piece kaflowe

wyrabiane

li tylko z materyału ogniotrwałego

Katalogi na żądanie darmo i oplatnie.

PATENTY na wy- nalazki

wyjednywa

Inżynier Stan. Dzbański

przysięgły Rzecznik patentowy 21

Wiedeń VII. Lindengasse 2 w pobliżu c. k.
urzędu patentowego).